

Дискурзивна анализа

Прирачник за
анализа на
медиумски
содржини
за граѓански
организации кои
работат со ранливи
групи

2.1 Што е дискурзивна анализа?

Дискурзивна анализа е истражувачки метод за проучување на значењето на говорен или пишан текст во неговиот општествен контекст. Целта на овој метод е да се разбере како се користи јазикот и какво е неговото можно толкување од различни групи и во различни секојдневни ситуации. Кога се спроведува дискурзивната анализа, фокусот може да се стави на:

- Намерата и ефектите од користењето различни јазични форми и структури
- Културалните норми и правила во комуникацијата
- Какви вредности, уверувања и идеи пренесува текстот
- Како е поврзана употребата на јазикот со општествениот, политичкиот и историскиот контекст

Дискурзивната анализа е вообичаен метод на квалитативно истражување во многу општествени дисциплини како лингвистика, социологија, антропологија, психологија и културолошки студии.

2.2 За што се користи дискурзивната анализа?

Спроведувањето на дискурзивната анализа значи да се истражува како функционира јазикот и како се создава значењето во различни општествени контексти. Таа може да се примени на пишан или изговорен текст, но и на невербалните аспекти на комуникацијата како: тонот на гласот или гестикулациите.

Материјали кои се погодни за анализа со овој метод се:

- Книги, вести и списанија
- Маркетиншки материјали како брошури или реклами
- Документи на државни институции или на приватни компании
- Веб страни, форуми, објави на социјални мрежи, коментари
- Интервјуа или разговори

Со анализата на различните типови дискурс, целта на истражувачите е да разберат како комуницираат одредени општествени групи.

2.3 По што се разликува дискурзивната анализа?

За разлика од лингвистичките приоди во анализирањето текстови, дискурзивната анализа го нагласува контекстуалното значење на јазикот, се фокусира на општествените аспекти на комуникацијата и на начините на кои луѓето го користат јазикот за да постигнат конкретни ефекти (на пример, да изградат доверба или недоверба, да поттикнат емоции или да решат некој конфликт).

Наместо фокусот да е насочен кон помали елементи од јазикот, како звуци, зборови или реченици, дискурзивната анализа се користи за да се проучува значењето и функцијата на поголеми сегменти од јазикот, како разговорни целини, текстови или збирки од текстови.

Селектираните текстови што ќе бидат предмет на дискурзивната можат да се анализираат на повеќе начини.

Ниво на комуникација	Што се анализира
<i>Вокабулар</i>	Зборовите и речениците се анализираат од аспект на нивното идеолошко значење, формалноста на јазикот, користењето еуфемизми и метафори и сл.
<i>Граматика</i>	Начинот на кој се конструирани речениците може открие аспекти на посакуваното значење (користењето на глаголите, активна и пасивна конструкција, употреба на императивна или прашална форма и сл.).
<i>Структура</i>	Структурата на текстот може да се анализира од аспект на тоа што се нагласува или како се гради наративот.
<i>Жанр</i>	Текстовите можат да се анализираат од аспект на конвенциите и комуникациските цели на конкретниот жанр (на пример, политички говор, таблоидни вести и сл.).
<i>Невербална комуникација</i>	Невербалните аспекти на комуникацијата како тонот, паузите, гестикулациите или одредени звуци можат да ги откријат намерите, ставовите или емоциите на оној кој говори.
<i>Конверзациски кодови</i>	Интеракцијата меѓу луѓето кои разговараат, како прекинувањето, чекање на редот, реакцијата на слушателот, можат да откријат аспекти поврзани со културалните конвенции и општествените улоги.

2.4 Како се спроведува дискурзивната анализа

Дискурзивната анализа е квалитативен и интерпретативен метод на анализа на текстови со помош на кој се прават интерпретации како врз основа на деталите во материјалот така и врз основа на познавањето на контекстот.

Дискурзивната анализа има многу различни пристапи и техники, но основните чекори што треба да се поминат се следниве:

1 - Дефинирање на истражувачкото прашање и селекција на материјалите за анализа

За да се направи дискурзивна анализа мора да се има јасно истражувачко прашање. Откако ќе се формулира истражувачкото прашање, се прави селекција на материјалите во кои може да се најде одговорот на тоа прашање.

Овој тип на анализа може да се примени на голем обем материјали или на помали примероци, во зависност од намерата и времето за спроведување на истражувањето.

Пример 2.1

Сакаме да истражиме како во играните детски телевизиски жанрови се претставени машките и женските ликови, тргнувајќи од теоретската претпоставка дека сликите што на малолетниците им се презентираат во детските филмови ја обликуваат нивната перцепција за тоа какви треба да бидат општествените улоги на мажите и жените во реалниот живот. Користејќи дискурзивна анализа можеме да ја анализираме конверзацијата на различните машки и женски ликови од аспект на тоа Дали ликовите ја поддржуваат или оспоруваат патријалната поделба на општествените улоги на мажите и жените? Тоа всушност би било главното истражувачко прашање во нашата анализа.

Во зависност од целта на истражувањето и од тоа колку време и колку ресурси имаме на располагање, можеме да анализираме само една детска играна серија или сите играни детски филмови од домашно производство емитувани во текот на еден конкретен месец. Тоа би бил примерокот во анализата.

2 - Собирање информации и теории на контекстот

Следниот чекор е да се одреди и запознае општествениот и историскиот контекст во кој се произведени и за кој се наменети содржините што се анализираат. Треба да се соберат информации и за тоа кога и каде е креирана содржината, кој е авторот, кој е издавачот и за кого е наменета.

Со цел да се разбере контекстот на дискурсот во реалниот живот, препорачливо е пред анализата да се направи осврт врз литературата за темата и да се конструира теоретската рамка по која ќе се води анализата.

3 - Анализа на содржината за теми и шеми

Овој чекор значи внимателно анализирање на различни елементи од материјалот (зборови, реченици, пасуси или целосната структура) и нивно поврзување со својства, теми, шеми кои се од важност за истражувачкото прашање.

Пример 2.2

Во анализата на играните детски телевизиски жанрови, во конверзацијата на ликовите ги издвојуваме и анализираме дискурзивните единици или сегменти што упатуваат на гледишта кои ја поддржуваат патријархалната поделба на улогите на мажите и жените или ја оспоруваат. Дискурзивните единици можат да бидат зборови, реченици или конверзациски целини.

4 - Преглед на резултатите и извлекување заклучоци

Откако ќе се назначат одредени својства на елементите во анализираниот материјал, треба да се осврнеме кон резултатите и да ја испитаме функцијата и значењето на јазикот што се користи во неговиот поширок општествен контекст што претходно добро сме го истражиле. Заклучоците ги извлекуваме водејќи се од истражувачкото прашање или прашања.

Пример 2.3

Заклучок од анализа на емисијата Детска драма не е празна слама: „Беа анализирани вкупно 32 учесници, од кои 19 женски и 13 машки. Емисијата е ... наменета за деца во предучилишна возраст и во неа според анализата изгледа дека не се внимавало на основните аспекти на родовата еднаквост. ... може да се забележи дека девојчињата во најголем број се балерини, а на момчињата неретко им е дадена улога на палавковци, што всушност ги перпетуира родовите улоги во патријархално општество во кое женските треба да бидат умни и свртени кон „естетиката“, а на момчињата, иако треба да ги зауздаат своите „природни“ пориви, сепак им е дозволен просторот за „учење преку грешка“. Типичен пример за ова е епизодата „Како да се скроти Влатко“, во која Влатко е палавото дете чие однесување треба да се нормализира. (Извадок од истражување на РЕСИС).

Изработката на овој Прирачник е дел од акциското истражување за формирање на *Мрежа од совети на публики*, што Институтот РЕСИС го спроведе со поддршка на Програмата Цивика Мобилитас.

www.resis.mk

Citizens for change!